

IZAR.5140.1.19.2020.jk

Nr pisma: 5012/2022

Nr rejestru zabytków: A-4716

A. Pasiekiewicz
wz. A. R. H. w. m. 28.06.2022
Olsztyn, dn. 06.06.2022r.
URZĄD MIEJSKI
w Giżycku

2022-06-27

10747

**DECYZJA
W SPRAWIE WPISANIA ZABYTEKU DO REJESTRU ZABYTEKÓW**

Na podstawie art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tj. DzU z 2021r. poz. 735 z późn. zmianami) oraz w związku z art. 8, art. 9 ust. 1 i 2, art. 6 ust. 1 pkt. 1 lit. c, art. 3 pkt. 1 i 15, art. 89 ust. 2 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. DzU 2022r., poz. 840 z późn. zmianami), w wyniku przeprowadzonego z urzędu postępowania administracyjnego w sprawie wpisania do rejestru zabytków nieruchomości województwa warmińsko-mazurskiego budynku dawnego kina Fala, położonego w Giżycku przy Placu Grunwaldzkim 2, na działce ewidencyjnej nr 503/1 obręb 2 wraz z otoczeniem w postaci działek ewidencyjnych nr 1451 i 503/1 obręb 2 miasta Giżycko,

**WARMIŃSKO - MAZURSKI
WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTEKÓW**
orzeka:

1. wpisać do rejestru zabytków nieruchomości województwa warmińsko-mazurskiego budynek dawnego kina Fala, położony w Giżycku przy Placu Grunwaldzkim 2, na działce ewidencyjnej nr 503/1 obręb 2, w zakresie poczekalni, oznaczonej na mapie ewidencyjnej symbolem o3 (503/1;1).
2. Wpisać do rejestru zabytków nieruchomości województwa warmińsko-mazurskiego otoczenie poczekalni kina Fala w postaci działek ewidencyjnych nr 1451 i 503/1 obręb 2 miasta Giżycko.

Na załączniku graficznym nr 1, stanowiącym integralną część niniejszej decyzji, kolorem czerwonym oznaczono wpisany do rejestru zabytków obiekt, kolorem zielonym oznaczono granice jego otoczenia.

3. Odmówić wpisania do rejestru zabytków nieruchomości województwa warmińsko-mazurskiego budynku dawnego kina Fala w zakresie sali kinowej i przybudówek, położonych w Giżycku przy Placu Grunwaldzkim 2, na działce ewidencyjnej nr 503/1 obręb 2, oznaczonych na mapie ewidencyjnej symbolami o2 (503/1;2) i o (503/1;3).

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 9 ust.1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (dalej: u.o.z.) do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego.

Postępowanie administracyjne w sprawie wpisania do rejestru zabytków nieruchomości województwa warmińsko-mazurskiego budynku dawnego kina Fala, położonego w Giżycku przy Placu Grunwaldzkim 2, na działce ewidencyjnej nr 503/1 obręb 2 wraz z otoczeniem w postaci działek ewidencyjnych nr 1451 i 503/1 obręb 2 miasta Giżycko zostało wszczęte z urzędu, o czym tut. organ zawiadomił Gminę Miejską Giżycko, która posiada status strony postępowania wynikający z prawa własności potwierdzonego w księgach wieczystych prowadzonych dla ww. nieruchomości.

W toku postępowania podjęto następujące czynności oraz zgromadzono następujące dowody i publikacje:

1. Protokół i dokumentacja fotograficzna z oględzin spisany 21.12.2020r.
2. Protokół i dokumentacja fotograficzna z oględzin przeprowadzanych 08.10.2020r.
3. Projekt przebudowy budynku kina Fala wykonany przez Mieczysława Jelińskiego w czerwcu. 1960, pochodzący ze zbiorów archiwalnych Stowarzyszenia Architektów Polskich.
4. Karta ewidencyjna architekta Mieczysława Jelińskiego.
5. Archiwalne fotografie pochodzące z zasobów Giżyckiego Archiwum Cyfrowego (gac.gizycko.pl).
6. G. Białuński red., Giżycko. Miasto i Ludzie, Giżycko 2012, s. 291,406, 411,412.
7. A. Bujko, Dzieje powojennej kinematografii na Warmii i Mazurach (1945-1950) w: Meritum 2012 t.4, s. 157-172.
8. Wyimki z prasy: Słowo na Warmii i Mazurach 22-23.07.1961, Głos Olsztyński: 30.05.1963r., 05.06.1963r., 13-14.07.1963r., 19.08.1964r.

9. Giżycko, Plan katastralny, 1926-1934, Wydawnictwo UMK i Stowarzyszenia Wspólnota Mazurska, 1998r.

Pismem z dnia 14.06.2021r. W-M WKZ zawiadomił Stronę o zakończeniu postępowania administracyjnego oraz o możliwości zgłaszania wniosków, uwag i dowodów w sprawie oraz zapoznania się z aktami. W odpowiedzi Gmina Miejska Giżycko zawnioskowała o przedłużenie wyznaczonego w ww. za wiadomieniu terminu w celu złożenia materiałów dowodowych. Wniosek został rozpatrzony pozytywnie. W wyznaczonym terminie Strona przedstawiła „Ekspertyzę dotyczącą walorów architektonicznych i zabytkowych zespołu budynków w Giżycku, woj. warmińsko-mazurskie, Plac Grunwaldzki 2”, wykonaną przez dr. hab. inż. arch. Jana Salma, prof. uczelni, która została włączona do ww. materiału dowodowego. Pismem z 21.04.2022r. W-M WKZ ponownie zawiadomił Stronę o zakończeniu postępowania administracyjnego oraz o możliwości zgłaszania wniosków, uwag i dowodów w sprawie oraz zapoznania się z aktami, jednak tym razem nie skorzystała ona z tego uprawnienia.

Podczas oględzin oraz na podstawie wykonanej dokumentacji fotograficznej i analizy zebranych materiałów stwierdzono, co następuje. Omawiany obiekt usytuowany jest na lekkim, tarasowym wyniesieniu, na który prowadzą dwa ciągi betonowych schodów. Taras otoczony jest otynkowanym murem zwieńczonym metalową, geometryczną balustradą z motywem okręgów. Powyższe elementy są położone na działce ewidencyjnej nr 503/1 oraz 1451. Budynek jest usytuowany frontem do skweru z zielenią urządzoną oraz fontanną, zajmującego działkę ewidencyjną nr 1451. Złożony jest z dwóch dwukondygnacyjnych modułów: modułu południowego, oznaczonego na mapie ewidencyjnej symbolem o3 (503/1;1), w niniejszej decyzji nazywanego poczekalnią, składającego się głównie z poczekalni z kasą na planie zbliżonym do kwadratu (foyer), a także rzędu pomieszczeń gospodarczych, technicznych, administracyjnych itp., zlokalizowanych po jej wschodniej stronie, oraz modułu północnego – prostokątnej sali kinowej z niższymi, powojennymi przybudówkami mieszczącymi garaże, oznaczonych na mapie ewidencyjnej symbolami o2 (503/1;2) i o (503/1;3).

Poczekalnia i sala kinowa nakryte są dachami dwuspadowymi o niewielkim stopniu nachylenia, garaże – dachem pulpitowym. Wygląd fasady odzwierciedla podział użytkowy wnętrza. Część poczekalni z kasą jest w całości przeszklona, w górnej kondygnacji nadwieszona, ujęta w betonową ramę, wsparta na sześciu okrągłych słupach, które przechodzą do wewnętrznej antresoli, obłożonych różnokolorowymi fragmentami ceramiki. Fragment ściany przynależący do pomieszczeń pomocniczych jest lekko wycofany względem poczekalni, ozdobiony mozaiką ceramiczną przedstawiającą znaki zodiaku rozplanowane symetrycznie w dwóch wertykalnych rzędach po bokach postaci kobiecej (kapłanki lub personifikacji słońca). W dolną partię mozaiki wbudowany jest relief z abstrakcyjnym wyobrażeniem ryb i ptaków. Fasadę wieńczy neon z nazwą kina. Elewacje boczne południowego modułu są opracowane skromniej, wschodnia jest przepłuta ciągami prostokątnych otworów okiennych i parą otworów drzwiowych, zachodnia jest prawie ślepa, z jednym otworem okiennym w najwyższej kondygnacji. Elewacje sali kinowej nie posiadają wystroju architektonicznego, znajdują się tam wyłącznie pojedyncze wejścia do budynku, a od północy drewniane wrota do przybudówki z garażami i szereg niewielkich okien.

Wnętrze poczekalni jest dwukondygnacyjne z antresolą, na którą prowadzą proste, dwubiegowe schody o drewnianych stopniach i poręczy, z metalową balustradą zdobioną motywem kwadratu wpisanego w okrąg. Identyczny motyw zdobi metalowe osłony grzejnikowe. Przestrzeń poczekalni zaakcentowana jest filarami, analogicznymi jak w fasadzie. Pod sufitem zawieszono oprawy oświetleniowe (żyrandole z kilku reflektorów podwieszonych do zebranych w wiązki kabli). Na ścianie holu kasy umieszczona jest mozaika z odłamków ceramiki, przedstawiająca rybaków w trakcie połowu.

Wnętrze sali kinowej jest również dwukondygnacyjne, z fasetowo ukształtowanym sufitem i loggią w południowej części, o ścianach wyłożonych dźwiękochłonnymi płytami, bez charakterystycznych elementów wystroju, poza formą sufitu i osłoną grzejnika.

Ad. 1. Obiekt zabytkowy, zgodnie z definicją zamieszczoną w art. 3 pkt. 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, posiada wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Wartości te mogą, lecz nie muszą występować łącznie. Wystarczy obecność jednej z nich w stopniu uzasadniającym istnienie interesu społecznego w zachowaniu obiektu.

W przypadku przedmiotowego budynku możemy mówić o wartości historycznej, o której decydują czas powstania, pierwotne przeznaczenie oraz dzieje budowlane obiektu. Wartość ta przejawia się również w charakterze dokumentalnym. W okresie międzywojennym kino jako forma rozrywki zyskiwało na popularności. W Giżycku funkcjonowały wtedy trzy obiekty tego typu. Kino Fała usytuowane jest w miejscu jednego z nich, należącego do Maxa Ungera, założonego prawdopodobnie w latach 30. XXw., położonego na zapleczu kamienicy pod ówczesnym adresem Markt 26, dostępnego przez stanowiącą jej część bramę. Oba budynki przetrwały II wojnę światową, ale kamienica została rozebrana na rzecz nowych budynków mieszkaniowych. Po zakończeniu wojny, wobec licznych zniszczeń i uszkodzeń infrastruktury kinowej, powszechne było wtórne wykorzystywanie ponemieckich budynków. Tak było także w przypadku

omawianego kina, które pod nazwą „Wanda” zostało uruchomione 21.04.1946r. Z nielicznych powojennych zdjęć wynika, że fasada obiektu była utrzymana w stylu modernistycznym. Ciekawym elementem jej wystroju były półkoliste ryzality z przeszklonymi gablotami flankujące wejście. Najwyraźniej jednak przedwojenny budynek nie był wystarczający aby sprostać wymaganiom rozwijającej się technologii filmowej i zaspokoić potrzeby miłośników X muzy. Konieczna była modernizacja obiektu, której kluczowym założeniem była budowa przedmiotowego pomieszczenia poczekalni. Autorem koncepcji przebudowy był architekt Mieczysław Jeliński. Dokładne ramy czasowe prac nie są znane. Wiadomo, że projekt przebudowy kina powstał w czerwcu 1960r. W wyimkach prasowych można znaleźć informacje, że w 1961r. posiadało ono ekran panoramiczny, a w 1963r. prace przy przebudowie były zaawansowane. Z analizy repertuaru kinowego wynika, że w 1962r. i częściowo w 1963r. nastąpiła dłuższa przerwa w działalności kina. Według informacji podanych w publikacji „Giżycko. Miasto i ludzie” remont zakończył się w 1965r. W efekcie kino zyskało reprezentacyjny, wielkomiejski wygląd oraz status obiektu kinowego I kategorii. Mozaiki, okładziny słupów, balustrady schodów i osłony grzejnikowe zostały wykonane później, prawdopodobnie w przedziale lat 1972 (wizualizacja elewacji frontowej bez mozaiki) – 1976 (zdjęcie z wnętrza poczekalni z widoczną okładziną słupów i balustradami). Kino Fala pełniło ważną funkcję społeczną oraz istotną rolę w przestrzeni kulturalnej Giżycka. Służyło nie tylko oglądaniu filmów, ale także było siedzibą Dyskusyjnego Klubu Filmowego oraz miejscem organizacji licznych wydarzeń artystycznych, wykładów i uroczystości.

Tym samym poczekalnia kina Fala ilustruje dzieje Giżycka i jest dokumentem rozwoju oraz przemian przestrzennych miasta, szczególnie etapu powojennej odbudowy z lat 1960-1970. Budynek ten stanowi istotny element historii miejscowości oraz historii lokalnej społeczności, której spuścizna składa się na dziedzictwo kulturowe obecnych mieszkańców regionu. Ponadto jest to świadectwo działalności architekta Mieczysława Jelińskiego, twórcy i współtwórcy innych realizacji architektury tego typu, m.in. w Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim, Zielonej Górze. Do jego najbardziej znanych projektów, wykonanych wspólnie ze Stefanią Wielądek, zaliczają się kultowe kina warszawskie: Sawa oraz Atlantic. Do dekoracji mozaikowych wykorzystano fragmenty ceramiki pochodzące z Zakładów Porcelitu Stołowego w Pruszkowie, co jest pamiątką po nieistniejącej już, cieszącej się renomą fabryce.

Wartość artystyczną poczekalni tworzy jej forma architektoniczna, na którą składają się geometryczne ukształtowanie bryły i rzutu, urozmaicona przez artykulację i wystrój elewacji (kontrastujące z gładkimi tynkami przeszklenia, okładziny podpór, mozaika, relief i neon), a także opracowanie zachowanych elementów wystroju wnętrza: schodów na antresolę, balustrad schodowych, osłon grzejników, opraw oświetleniowych, mozaiki na ścianie rozdzielającej hol kasy od właściwej poczekalni, okładzin słupów. Obiekt nie tylko udanie wpisał się w krajobraz architektoniczny miasta, ale stał się jednym z jego charakterystycznych punktów.

Wartość naukowa obiektu polega na tym, że jako czytelny przykład modernizmu powojennego stanowi źródło historyczne do podjęcia badań nad rozwojem stylistycznym polskiej architektury lat 1959-1989, szczególnie użyteczności publicznej, nad sposobami aranżacji wnętrz w czasach PRL, nad rozwojem sztuk plastycznych tej epoki, w tym monumentalnymi dekoracjami elewacyjnymi oraz formą reklamy socjalistycznej.

Powyższe wartości są wzmocnione przez autentyczność zachowania obiektu. Dokonano w nim jedynie niewielkich przekształceń polegających na wprowadzeniu wtórnych ścianek działowych w holu wejściowym. Z porównania projektu ze stanem istniejącym wynika również, że zmieniono kształt i rozmiar okna oraz zamurowano wejście w elewacji zachodniej. Nie są to jednak zmiany, które doprowadziły do utraty wartości zabytkowych, można je również uznać za odwracalne. Odstępstwem od projektu było niewykonanie zdobień w postaci poziomych pasów na elewacji zachodniej. Mimo to poczekalnia zachowała oryginalny zamysł architektoniczny przedstawiony na projekcie, wzbogacony dekoracją plastyczną z lat 70. XXw. Na podstawie analizy materiału fotograficznego można stwierdzić, że analogiczna sytuacja dotyczy również elementów wystroju wnętrza. W takim stanie zachowania poczekalnia kina Fala stanowi unikat w skali ponadregionalnej na tle analogicznych obiektów z epoki.

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty i dowody jakie przytoczono w niniejszej decyzji, składające się na wartość historyczną, naukową i artystyczną oraz wynikający z nich interes społeczny w zachowaniu obiektu W-M WKZ uznał za celowe wpisanie do rejestru zabytków nieruchomości województwa warmińsko - mazurskiego budynku dawnego kina Fala, położonego w Giżycku przy Placu Grunwaldzkim 2, na działce ewidencyjnej nr 503/1 obręb 2, w zakresie poczekalni, oznaczonej na mapie ewidencyjnej symbolem o3 (503/1;1).

Zgodnie z zasadą ochrony zabytków bez względu na stan zachowania, określoną w art. 6 ust. 1 u.o.z., pierwszoplanowego znaczenia przy ocenie wartości zabytkowej przedmiotowego obiektu nie mają jego przekształcenia, spowodowane czynnikami naturalnymi bądź innymi, ale to, że ten obiekt, z punktu widzenia historycznego, artystycznego i naukowego, przedstawia wartości materialne i niematerialne będące świadectwem minionej epoki. Zgodnie z tym samym artykułem ochronie i opiece podlegają zabytki

nieruchome będące m.in. dziełami architektury i budownictwa, tak jak omawiany budynek, który powinien być chroniony w sposób określony w art. 7 pkt 1 cytowanej ustawy, tj. poprzez wpisanie do rejestru zabytków.

Zgodnie z art. 89 § 2 u.o.z., organem ochrony zabytków na terenie Województwa Warmińsko-Mazurskiego jest Wojewoda Warmińsko-Mazurski, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków. Do jego zadań należy m.in. prowadzenie rejestru zabytków (art. 8 u.o.z.) i wydawanie decyzji administracyjnych o wpisie zabytku do rejestru zabytków (art. 9 u.o.z.). Wobec powyższego należało orzec jak w rozstrzygnięciu.

Ad. 2. Zgodnie z art. 9 ust. 2 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami do rejestru zabytków wpisano również otoczenie poczekalni kina Fala w postaci działek ewidencyjnych nr 1451 i 503/1 obręb 2 miasta Giżycko, w celu ochrony jej walorów widokowych oraz jej ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych. Zakres ten umożliwi zachowanie ekspozycji elewacji frontowej poczekalni, ochronę jej powiązania widokowego z zaaranżowanym tam skwerem zieleni, ochronę jej kompozycji z obecnymi tam obiektami małej architektury: schodami, balustradami i tarasowym ukształtowaniem terenu oraz zabezpieczy przed uszkodzeniem na skutek prowadzonych na tym terenie inwestycji.

Ad. 3. W myśl art. 3 pkt. 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytkiem może być również część danej nieruchomości. Budynek kina Fala składa się z czytelnie wyodrębnionych brył: poczekalni oraz sali kinowej z współczesnymi przybudówkami. W ocenie tutejszego organu jedynie poczekalnia posiada wartości zabytkowe uzasadniające jej wpis do rejestru zabytków. Sala kinowa, w przeciwieństwie do poczekalni, która jest reprezentatywnym przykładem powojennej architektury modernistycznej, nie wyróżnia się zastosowanymi przy jej budowie rozwiązaniami architektonicznymi, jest obiektem typowym, nie noszącym cech indywidualnego projektu. Ponadto jej bryła została zniekształcona poprzez wykonaną w latach 70. XXw. dobudowę garaży przy północnej elewacji, a wewnątrz (za wyjątkiem fasety sufitowej) jest pozbawione oryginalnego wystroju i wyposażenia. Obiekt ten nie jest związany z wydarzeniami historycznymi, a także zjawiskami, które bez niego nie mogłyby zostać udokumentowane.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji.

Pouczenie

Od decyzji niniejszej przysługuje stronom na podstawie art. 127 Kpa odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które należy złożyć za pośrednictwem tutejszego Urzędu zgodnie z art. 129 § 1 i § 2 Kpa w terminie 14 dni od dnia doręczenia przedmiotowej decyzji.

Zgodnie z art. 127a §1 i 2 Kpa w trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna.

Załączniki:

Załącznik graficzny nr 1.
WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
W OLSZTYNIE
10-076 Olsztyn, ul. Podwałe 1
tel. 89 521 85 30, fax 89 521 85 49
Decyzja jest ostateczna
w administracyjnej sprawie
z dniem: 10 CZE. 2022

WARMIŃSKO-MAZURSKI
WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW
Dariusz Barton

Olsztyn, dnia 24 CZE. 2022

Wojewódzki Urząd Ochrony
Zabytków w Olsztynie
Inspektor ochrony zabytków
rejestru zabytków nieruchomych
Joanna Klupczyńska

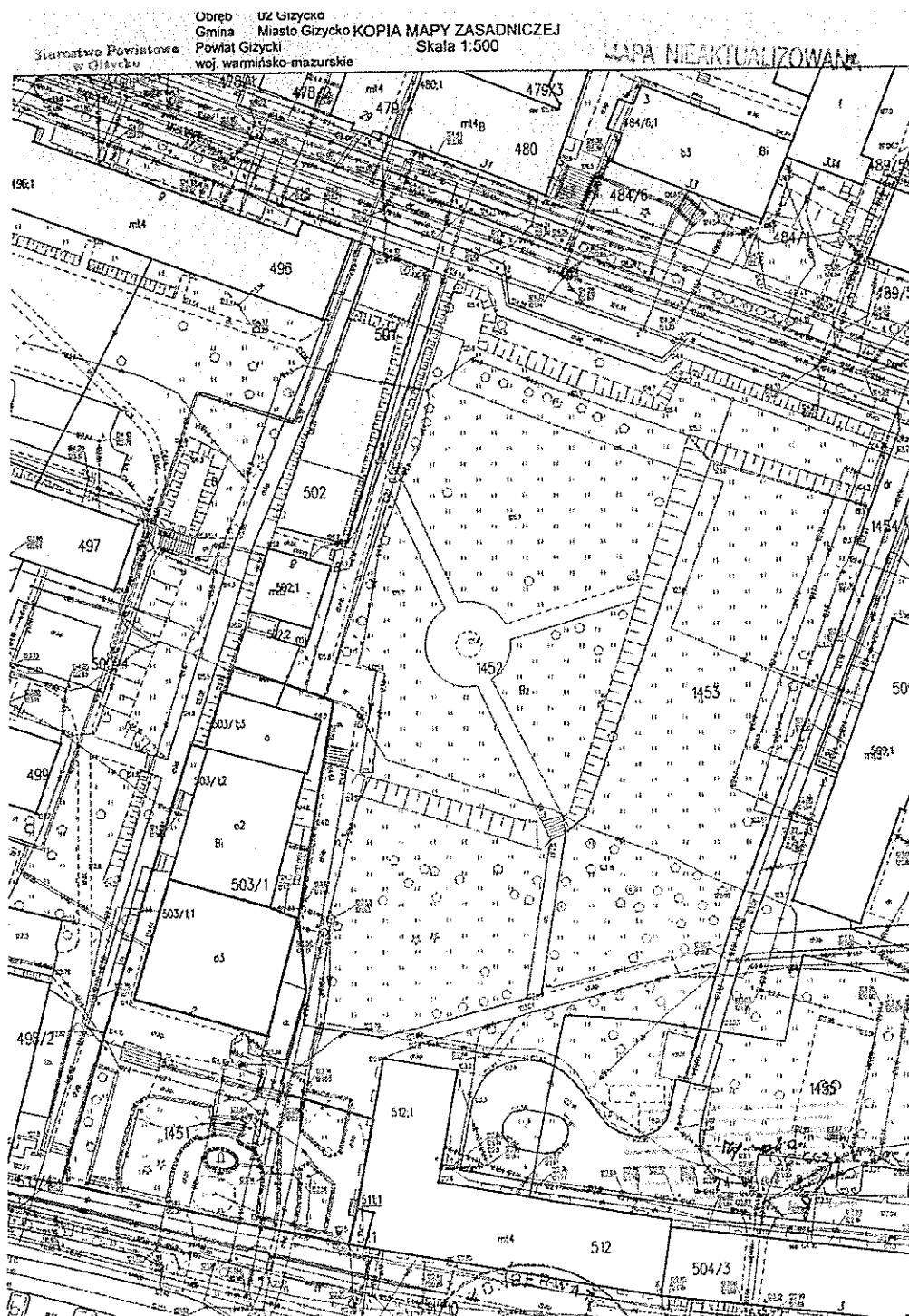
Otrzymują:

1. Gmina Miejska Giżycko, Aleja 1 Maja 14, 11-500 Giżycko

Do wiadomości:

1. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków Delegatura w Elku, ul. Mickiewicza 11, 19-311 Elk
2. Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie, ul. Kopernika 36/40, 00-924 Warszawa
3. Starostwo Powiatowe w Giżycku, Aleja 1 Maja 14, 11-500 Giżycko
4. Sąd Rejonowy w Giżycku, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, ul. Warszawska 28, 11-500 Giżycko
5. Burmistrz Giżycka, ul. Aleja 1 Maja 14, 11-500 Giżycko

Załącznik graficzny nr 1 do decyzji W-M WKZ z dnia 06.06.2022r., znak: IZAR.5140.1.19.2020.jk

WARMIŃSKO-MAZURSKI
WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW

Łukasz Barton

Na powyższej mapie czerwoną linią zaznaczono wpisaną do rejestru zabytków poczekalnię kina Fala, położoną w Giszycyko przy Placu Grunwaldzkim 2, na działce ewidencyjnej nr 503/1 obręb 2. Kolorem zielonym zaznaczono otoczenie przedmiotowego zabytku w postaci działek ewidencyjnych nr 1451 i 503/1 obręb 2 miasta Giszycyko.

11

12